

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Afdeling DGOBDR; Democratie & Bestuur
T.a.v. de minister mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Turfmarkt 147
2500 EA Den Haag

Tevens per e-mail:

Datum: 4 april 2023

Betreft: reactie VVD op wetsvoorstel Wet politieke partijen

Geachte mevrouw Bruins Slot,

Op 30 december 2022 heeft u de VVD, in haar hoedanigheid van vereniging met volledige rechtsbevoegdheid, verzocht om te reageren op het concept wetsvoorstel en de daarbij behorende memorie van toelichting aangaande de Wet politieke partijen (hierna ook te noemen: 'Wpp').

Namens verschillende politieke partijen zijn in ieder geval twee brieven verstuurd die door de VVD mede zijn ondertekend. De inhoud van deze brieven dienen in deze als herhaald en ingelast te worden beschouwd.

In navolging wenst de VVD haar reactie te geven, zoals door u verzocht. Allereerst zullen algemene opmerkingen worden gemaakt, waarna per relevant hoofdstuk een aantal artikelbepalingen onder uw aandacht wordt gebracht.

Algemene opmerkingen

Blijkens onder meer uw brief en de memorie van toelichting is het doel van het wetsvoorstel om de belangrijke en onafhankelijke positie van politieke partijen duidelijker in de wetgeving tot uiting te brengen. Transparantieregels over de financiering van decentrale politieke partijen, de interne organisaties van politieke partijen en politieke advertenties, zouden zorgen voor een versterking van zowel de legitimiteit van politieke partijen, als ook de weerbaarheid van de democratie.

De VVD erkent dat de onafhankelijke positie van politieke partijen en de weerbaarheid tegen iedere vorm van ondermijning noodzakelijk is en niet lichtvaardig over gedacht dient te worden. De VVD meent echter dat het wetsvoorstel leidt tot meer administratieve lasten, waarbij de uitvoerbaarheid van de wet in het geding zal zijn. Met het wetsvoorstel wordt voorbijgegaan aan de personele bezetting binnen landelijke organisaties. Het regelen van interne procedures om te voldoen aan de toekomstige wet is niet haalbaar.

Bovendien is het wetsvoorstel onduidelijk over de scheiding tussen een politieke partij en een politieke vereniging en deze onduidelijkheid leidt ertoe dat de beoogde transparantie wordt tenietgedaan.

Opmerkingen per hoofdstuk

In het navolgende zullen de voor deze zienswijze relevante hoofdstukken worden besproken. Allereerst zullen de op- en aanmerkingen zien op de financiële bepalingen, waarna vervolgens gesproken wordt over de bepalingen omtrent de politieke advertenties en *microtargeting*.

1. Hoofdstuk 1; artikel 1 en 2 Wpp

Hoofdstuk 1 van het wetsvoorstel bevat de algemene bepalingen. De VVD meent dat de in artikel 1 opgenomen begripsbepalingen onduidelijk zijn. Zo wordt een afdeling omschreven als “een orgaan zonder rechtspersoonlijkheid dat blijkens de statuten van een politieke partij of politieke vereniging aan deze partij of vereniging is gelieerd en waarvan een aanduiding van de partij of vereniging of afkorting daarvan boven een lijst heeft gestaan en waaraan de laatstgehouden verkiezing van de leden van provinciale staten, de gemeenteraad, de eilandsraad of het algemeen bestuur ten minste één zetel is toegewezen.”

Opgemerkt wordt dat politieke verenigingen kunnen bestaan uit afdelingen: in het geval van de VVD uit netwerken. Uit deze afdelingen komen kandidaten voort voor posities binnen de decentrale politiek. Feitelijk is een netwerk een afdeling van de VVD, maar heeft deze geen zetel. De zetel heeft de fractie. Binnen politieke verenigingen wordt veelal een scheiding gemaakt tussen een afdeling enerzijds en een fractie anderzijds. Het wetsvoorstel gebruikt de termen door elkaar heen. Het gevolg is dat het niet duidelijk is wanneer de wet op welk orgaan van toepassing is.

Het voornoemde kan leiden tot discussie over onder meer de aanvraag van subsidies, te meer in artikel 2 Wpp aangegeven wordt dat voor toepassing van de wet een afdeling gelijkgesteld wordt met een decentrale politieke partij.

Verder wordt opgemerkt dat de termen ‘landelijke politieke partij, politieke partij en politieke vereniging’ in het wetsvoorstel en in de memorie van toelichting door elkaar lopen. Dit komt de leesbaarheid en de uitleg van de artikelbepalingen niet ten goede.

2. Hoofdstuk 4; art. 24 Wpp

Hoofdstuk 4 gaat over subsidieregels voor decentrale politieke partijen, waarbij in de memorie van toelichting wordt aangegeven: “Dat betekent dat afdelingen van politieke partijen of politieke verenigingen op gelijke wijze aanspraak hebben op subsidie en de verplichtingen hebben die aan decentrale politieke partijen worden gesteld.”¹

Uit zowel het wetsvoorstel alsook de memorie van toelichting, is niet duidelijk welk orgaan de subsidie kan aanvragen en of zowel een afdeling alsook een decentrale politieke partij de subsidie kan aanvragen. In dat laatste geval is niet duidelijk wat de verdeling zal zijn van de beschikbare subsidiebedragen.

Blijkens het wetsvoorstel en de memorie van toelichting dient de politieke partij of vereniging het subsidiebedrag onvoorwaardelijk ter beschikking te stellen aan een afdeling, waarbij opgemerkt wordt dat de politieke partij of vereniging de subsidie niet gebruikt voor andere doeleinden dan verstrekking aan de afdeling. Hoewel de VVD begrijpt dat het subsidiebedrag verstrekt dient te worden aan de afdelingen, vraagt zij zich wel af waarom ervoor gekozen is dat de vereniging hier geen voorwaarden aan mag

¹ Pagina 55 MvT.

verbinden. Immers wordt de politieke partij of vereniging wel aansprakelijk gehouden, indien de subsidie niet conform wet wordt aangewend.

3. Hoofdstuk 5; art. 30, 31, 35 Wpp.

Hoofdstuk 5 gaat over regels ten aanzien van landelijke politieke partijen, maar in de wetbepalingen wordt gesproken over politieke partijen. Conform de begripsbepalingen van artikel 1 Wpp zijn dit twee verschillende definities. Dit komt de leesbaarheid van de memorie van toelichting en de wetbepaling niet ten goede. Bovendien zorgt deze onduidelijkheid voor verwarring in de naleving van de regels.

Artikel 30 lid 1 Wpp

Artikel 30 lid 1 onder a Wpp schrijft voor dat de uiteindelijk belanghebbende geregistreerd dient te worden, indien de donateur geen natuurlijk persoon is. Sinds 22 november 2022 zijn de UBO-gegevens niet meer openbaar en is het niet meer mogelijk om een KvK uittreksel UBO-register aan te vragen. Derhalve brengt voornoemde artikelbepaling zowel kosten alsook een hogere werkdruk met zich mee. Bovendien geeft zo'n registratie een onbetrouwbaar beeld: immers kan gedurende het kalenderjaar de uiteindelijk belanghebbende wisselen, waardoor alsnog verkeerde informatie kan worden verstrekt.

Artikel 30 lid 2 Wpp

Artikel 30 lid 2 onder b en c Wpp geeft de uitzonderingen weer op de registratieplicht. In de memorie van toelichting² worden de uitzonderingen uiteengezet. Naar aanleiding van deze uitleg is het niet helder wat van politieke partijen verwacht wordt. Zo wordt in de toelichting gesproken over "landelijke partijorganisaties of instellingen", echter komen deze termen niet voor in de in artikel 1 Wpp opgenomen begrippen.

Artikel 31 lid 1 Wpp

Artikel 31 lid 1 Wpp geeft aan dat een politieke partij de naam en het adres van de uiteindelijke belanghebbende in bepaalde gevallen dient te registreren. In de memorie van toelichting wordt uitgelegd hoe een politieke partij dient te handelen in geval het overzicht van gegevens ontbreekt. Uit zowel het wetsvoorstel alsook de memorie van toelichting is niet duidelijk binnen welk tijdsbestek het opvragen van de informatie over de uiteindelijk belanghebbende dient te geschieden.

Artikel 35 Wpp

Artikel 35 Wpp gaat over de meldplicht van substantiële bijdragen. Conform lid 2 dient een melding aan de Autoriteit uiterlijk binnen drie werkdagen te geschieden. In de memorie van toelichting wordt gesproken over een termijn van veertien dagen. De VVD meent dat een termijn van drie werkdagen niet realistisch en niet uitvoerbaar is. Bovendien vraagt de VVD zich af waarom het doel van het wetsvoorstel, te weten transparantie van politieke organisaties en weerbaarheid van de democratie, niet bereikt zou worden als een termijn van veertien dagen wordt gegund voor het voldoen aan de meldplicht (zoals opgenomen in de memorie van toelichting).

² Pagina 58 MvT.

Artikel 36 Wpp

Artikel 36 Wpp gaat over verantwoording van de subsidies. Volgens de memorie van toelichting³ dient de politieke partij ook stukken aan te leveren ten aanzien van de gesubsidieerde activiteiten van het politiek-wetenschappelijk instituut en de politieke jongerenorganisatie. De politieke partij fungeert als een doorgeefluik, maar de uiteindelijke subsidieverantwoording van deze instellingen berust wel bij de politieke partij. Het komt de VVD voor dat – nu politieke partijen als doorgeefluik fungeren – de subsidieverantwoording bij de wetenschappelijke en jongerenorganisatie zelf dient te liggen. Deze organisaties bezitten een eigen rechtspersoonlijkheid en kunnen derhalve vermogensrechtelijk zelf aansprakelijk gesteld worden.

Artikel 38 Wpp

Artikel 38 Wpp gaat over maximering van gecombineerde bijdragen. Volgens lid 1 moet de neveninstelling of kandidaat binnen één week een melding maken bij de politieke partij door toezending van het overzicht van de ontvangen bedragen. De VVD merkt op dat schenkingen via verschillende routes gedaan kunnen worden, maar dat het voor een politieke vereniging organisatorisch onmogelijk is om hier inzicht in te verkrijgen.

4. Hoofdstuk 6 art. 50 Wpp

Hoofdstuk 6 gaat over regels inzake de financiën van decentrale politieke partijen. Decentrale politieke partijen dienen conform het wetsvoorstel binnen drie weken substantiële bijdragen openbaar te maken. Opgemerkt wordt dat in de memorie van toelichting gesproken wordt over twee weken.⁴

5. Hoofdstuk 7 en hoofdstuk 8

Hoofdstuk 7 gaat over transparantieregels inzake politieke advertenties en *microtargeting*. Ook in dit hoofdstuk is het niet duidelijk op wie de wetgever doelt. Landelijke politieke partijen hebben over het algemeen geen neveninstellingen, landelijke politieke verenigingen daarentegen wel.⁵ Hoofdstuk 7 is in die zin niet van toepassing op politieke verenigingen. De regels omtrent de openbaarmakingsplicht van politieke advertenties voor een politieke vereniging is geregeld in artikel 70 Wpp (hoofdstuk 8). Deze bepaling heeft in beginsel dezelfde strekking als artikel 59 Wpp.

Allereerst wordt opgemerkt dat het niet duidelijk is wat met een politieke advertentie wordt bedoeld. In artikel 1 Wpp wordt aangegeven: “een boodschap, kennelijk bedoeld is om de opkomst of de stemvoorkeur van kiezers bij een verkiezing te beïnvloeden die een uitgever in opdracht van een politieke partij opslaat en publiceert of verspreidt.” In de memorie van toelichting wordt daarentegen aangegeven dat onder politieke advertentie wordt verstaan: “een uiting door een politieke partij die tegen betaling, of redelijkerwijs tegen betaling (of gift in natura) verspreid wordt.” De VVD kan niet anders dan concluderen dat niet eenduidig is vast te stellen wat onder politieke advertentie wordt verstaan.

De VVD merkt ook op dat de verplichtingen voortvloeiende uit zowel artikel 59 alsook artikel 70 Wpp niet uitvoerbaar zijn. De wijze waarop advertenties worden ingekocht is

³ Pagina 62 MvT.

⁴ Pagina 68 MvT.

⁵ Zie ook de term “politieke partij” in art. 3, 4 en 5 en de begripsbepalingen van artikel 1 Wpp.

uiteenlopend en bovendien hebben, afhankelijk van de inkoopwijze politieke verenigingen, veelal geen tot beperkte inspraak ten aanzien van de verspreiding.

Uit de memorie van toelichting blijkt niet waarom de Autoriteit de gegevens niet rechtstreeks opvraagt bij sociale mediabedrijven ten aanzien van de online-advertenties die via die platformen kunnen verlopen.

Blijkens de memorie van toelichting worden de transparantiemaatregelen genomen om te bevorderen "dat campagnevoering zoveel mogelijk in de openbaarheid gebeurt en ook advertenties, zowel online als offline, onderdeel zijn van het publieke debat. Hierdoor wordt gegarandeerd dat de kiezers toegang kunnen hebben tot dezelfde of in elk geval vergelijkbare informatie." Het komt de VVD voor dat er met het onderhavige wetsvoorstel geen rekening is gehouden met de lastenverzwaring aan de zijde van politieke partijen en politieke verenigingen. Naast een verhoging van de werkdruk, zullen politieke partijen en verenigingen ook worden geconfronteerd met grote kostenposten, terwijl de subsidies enkel teruglopen.

Conclusie

Gezien het voornoemde dient geconcludeerd te worden dat er nog veel onduidelijk is over de terminologie en de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel, waarbij verschillende bepalingen in de dagelijkse praktijk mogelijk niet haalbaar zullen zijn, althans tot een lastenverzwaring zullen leiden. De VVD herhaalt dat zij transparantie toejuicht, maar dat het wetsvoorstel in haar huidige vorm de transparantie niet ten goede komt.

Graag ontvangt de VVD een reactie op de door haar aangedragen punten alsook op de brieven die door de VVD zijn medeondertekend. Desgewenst is de VVD bereid om haar reactie in een gesprek toe te lichten.

In afwachting van uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Algemeen Secretariaat

VVD